

PALENIE (55) *sb n*

a pochylone, pierwsze e jasne, końcowe pochylone.

sg N pãleniê (10); -é (1), -(e) (9). $\diamond$ *G* pãlenia (13); -ã (8), -(a) (5). $\diamond$ *D* pãleniu (13). $\diamond$ *A* pãleni(e) (11). $\diamond$ *I* pãleni(e)m (1) *RejPosWstaw*, pãlenim (1) *SkarŻyw*. $\diamond$ *L* pãleniu (6).

Sł stp, Cn notuje, Linde także XVIII w. s.v. palić.

I. Rzeczownik od „palić” (53) :

1. Rozniecanie, utrzymywanie ognia (10) : *BielKron* 205v; dáiac łobie znaki/ we dnie przes dym/ á w nocy przes ogień/ by ná łpułtołzone mieyścá nie przychodźili/ przeto oni [*Tatarzy*] być nie mogą przes pãlenia *BielSpr* 67v; [*Kmieć i mieszczanin*] nie ma do palenia rãbić ze pniá/ iedno leżące *GostGosp* 36.

Wyrażenia: »palenie drew« (1): *Y* połtánowiłem Kápłany y Lewity ná wrzędziech ich kãżdego w iego łprawie. *Y* ku paleniu drew dla ofiár [*oblacioni lignorum*] w zámierzone czály *BibRadz* 2.*Esdr* 13/31.

»drzewo do palenia« (1): *Sylva*, Lás/ á zwłãzczą z którego drzewo do palenia y budowánia wywożã. *Mącz* 436b.

»palenie ognia« (2): *BielSpr* 42; kãżdy miefzczánin niech lię łtára o to/ áby piece/ kominy/ ognišká/ y włzytkie mieyścá do palenia ognia [*accendendo igni*] vczynione/ były glinã/ y infzemi rzeczãmi dobrze obwãrowáne. *ModrzBaz* 83v.

»świec palenie« (2): Świec palenie/ wednie przy Młzach [...] wftawił/ y rołkazał *Honoryus* trzeci *KrowObr* 197v, 197v.

Szereg: »palenie a świecenie« (1): Teda, Drzewo żywicã ciekãce yãko y łośnia/ ku paleniu á łwieceniui nie mniej yãko łuczyno dobre. *Mącz* 441d.

2. Działanie ogniem, ognia; poddawanie działaniu ognia; crematio, ustio Cn (24) :

Wyrażenie: »palenie ogniste« = *oparzenie ogniem* (1): Też woda w ktoreyby była wwarzona łzawina z blaywałzem/ [...] łthrupy goij ktore s palenia ogniłtco [!] bywaiã. *FalZioł* I 130b.

[*Przen: Żãdza cielesna:* Ale Pãweł S. piłze; [...] iź lepiej iest, żonę poiãć/ niżli palenie ćierpieć. *HerbOdpow* Tt4v (*Linde* s.v. *palić*), Tt4v [2 r.].]

a. Niszczenie, trawienie ogniem; populatio per ignem Cn (23) :

palenie czego (3): [*Papież Grzegorz*] Cefãrzã kłãł o palenie obrãzow. *BielKron* 167v; *GórnRozm* G2 marg; palenie ksiãg zãkazanych. *WujNT Act* 19 arg.

α. Podpalanie (1) :

W połączeniu szeregowym (1): Szłãchćicã poymãć nie ma Stãrołta [...]. WSzãkże tego człowiekã wyiãwłzy/ który ná złodzieyłtwie/ ábo iãwnym złoczyłłtwie/ w paleniu [*incendio JanPrzyw* 17]/ dobrowolnym mężoboyłtwie/ w łpãniu pãnien y biãłychgłów [...] byłby poymãn *SarnStat* 498.

β. Uśmiercanie, torturowanie ogniem (2) :

Szereg: »palenie i dręczenie ogniowe« (1): RAcz w nas/ prośimy cię włzechmogãcy Boże/ płomienie grzechow nãłznych zãgãsić/ którys dał świętemu Wãwrzyńcowi palenie y dręczenie ogniowe zwyciężyć. *LatHar* 443.

αα. O piekle (1) :

Wyrażenie: »palenie ognia« (1): Oto czworaka męka piekielna. Pirwíza íest fidło, ktorim tak będą vplecieni íż niewynidą zmką nawieki, wtora palenie ognia. *WróbŻółt D6v*.

γ. Składanie ofiary Bogu, bóstwu przez spalanie; holocaustum Vulg, PolAnt, Calep; incensum Vulg; ignitio, oblatio (ignita) PolAnt (14) :

palenie komu [= ku czyjej czci] (3): [przyniesiecie] mąki czyłthey nágnietáney z oliwą/ ku paleniu Pánu dla wonności wdzięczney *BibRadz Lev 23/13, Lev 7/30; BudBib Lev 2/3*.

Wyrażenia: »drwa ku paleniu« = *ligna holocausti a. in holocaustum Vulg (2):* [Abraham] Wziął też drwá ku paleniu zupełney offiary y włożył ná Izaáká finá śwego *Leop Gen 22/6, Gen 22/3*.

»palenie ofiar(y), obiat; ofiara do palenia, ku paleniu« = *holocaustum Vulg, PolAnt, Calep; oblatio ignita PolAnt (5:1;1:1): Leop Gen 22/3, 6; Ręką śwą przynieście ofiarę ku paleniu Pánu BibRadz Lev 7/30; BielKron 33v; A skoroby poczęto palenie ofiary/ áby też poczęto y pieśń Iehowy BudBib 2.Par 29/27, 2.Par 29/18; Wzgárdziwízy ludzie ítworzycielá śwego/ ímrodem y palenim bálwochwálkích ofiar/ wízytko zarázili. SkarŻyw 130; Calep 486a.*

»ołtarz palenia, ku paleniu« (2:2): *BielKron 33v [3 r.];* Oczýściliśmy wízytek dom Iehowy y ołtarz ku paleniu ofiar [*altare holocausti*] *BudBib 2.Par 29/18*.

»palenie zapalu« (1): A wílytko zebranie ludu było przed kościołem modłąc íie w onę godzinę (palenia) zápalu (wonnego) [*hora incensi*]. *Leop Luc 1/10*.

Szereg: »palenie abo (i) ofiara (a. ofiarowanie)« [*szyk 1:1*] (2): Oddań też y wino ku pokropieniu zá wdzięczną wonność Pánu. Przytym ofiarując Cielcá ku paleniu/ ábo ku ofierze [*in holocaustum vel sacrificium*] dla wypełnienia flubu Pánu *BibRadz Num 15/8; BielKron 33v*.

δ. Dokonywanie obrzędu pogrzebowego przez spalanie (3) :

Wyrażenie: »palenie ciał(a), trupow« (2:1): Bustarii, Szermirze álbo gońce byli/ ktorzi v ítórych ludzi przy paleniu ciała nieyáką grę [...] okázowały *Mącz 28b; Palenie Trupow* zacnieyńzych náznáczone. *StryjKron 345 marg; WujNT 60*.

3. Wypalanie, przypalanie czymś gorącym (3) :

a. Aby sprawić ból [czym] (1) : Ustio [...], Palenie gorącym żelázem/ piątnowanie álbo cechowanie. *Mącz 508d*.

b. Aby usunąć objaw chorobowy (2) :

Szereg: »(ani) palenie ani (a) rzezanie« [*szyk 1:1*] (2): Bo y Doktorowie częstokróć rzezaniem á paleniem chorym pomagáią. *RejPosWstaw 44v; Oczko 23*.

4. Wyrabianie, wytwarzanie, przetwarzanie za pomocą ognia (7) :

a. Przez fermentację i destylowanie (7) : iako Alembiki przyprawować y wízytko naczynie ku paleniu *FalZiół II 3b, II 2c, 3b*.

Wyrażenie: »palenie wodek, gorzałk(i)« (2:2): O Paleniu wodek z zioł *FalZiół kt, II 15a; [żeby]* także warzenia pyw y palenya Gorzałk. telko na domową włázną każdego znych potrzebi [...] wolno do czázu ym półwolonyego wízywaly [!] *ZapKościer 1582/33; SarnStat 972*.

Szereg: »warzenie (a. war) i palenie« (2): *ZapKościer 1582/33; Ktemu Czopowego/ od każdego wáru piwá/ y od palenia gorzałki [...] cztery grołzé SarnStat 972*.

β. [Przez przetapianie, wytapianie [czego]: o paleniu miedzi tak rozumiey/ iáko o paleniu srebro. *SienHerb E#v*, 605.]

5. *Upał, żar słoneczny (1)* :

Wyrażenie: »palenie słońca« (1): Alexander rufzył przeciw iemu [*Porusowi*] załtęp/ á wybrawfzy fto y fiełcdziefiąt tyfiąc y dwa tyfiącá Ricerzow/ miefiącá Sirpniá poczęli iechác przez wielkie palenie flońcá [*per solem ardentissimum*]. *HistAl H4*.

6. *Silne pieczenie jako doznanie fizjologiczne (o działaniu lekarstw i składników pokarmowych); uredo, urigo Calep, Cn (7)* : Bowiem takowe palenie bywa dla gorączosci im [*rzeczom gorzkim*] przyrodzoney. *GlabGad K2v*.

palenie kogo (1): Mącz 43a cf Szereg.

palenie z czego (1): Urigo, Uredo quae ex vi caustica alicuius medicamenti provenit – Palenie z lekarstwa. *Calep 1142b*.

Wyrażenie: »palenie wnątr« (4): Iabłka ímażone albo pieczone [...] palenie wnątr oddalają *FalZioł III 23c, II 13a, III 21b, 24a*.

Szereg: »palenie a zagrzewanie« (1): Caustica medicamenta, [...] Lekárftwá które máyą moc w fobie/ ku paleniu á zágrzewaniu człowieká. *Mącz 43a*.

** Bez wystarczającego kontekstu (1) : Ustio, Palenie *Mącz 508d*.

II. *Rzeczownik od „palić się”: pożar (2)* : y ieden chlew y solek zostały przy thym [...] spaleny a ktori obronyono oth ognya *ZapWar 1550 nr 2664, 1550 nr 2664*.

Cf CAŁOPALENIE, 2. PAL, PALIĆ